

Hanno Bos – is gepensioneerd
vreemdelingenrechtadvocaat.

In de loopgraven en daarbuiten

In de ideale wereld kan de meerderheid niet beslissen dat mensenrechten worden afgeschaft. Asiel- en migratierechtadvocaten waren altijd al actief in de loopgraven van het bestuursrecht. Eerst in het asiel- en vreemdelingenrecht werden wettelijke termijnen opgerekt, in asielprocedures werden bezwaarprocedures afgeschaft of genegeerd en in vreemdelingenprocedures werd niet meer gehoord in bezwaar. Tegenwoordig zijn de loopgraven van het bestuursrecht de loopgraven van de rechtsstaat geworden: met voorstellen als strafbaarstelling illegaal verblijf schrijdt de crimmigration voort. Gezinshereniging duurde al onmenselijk lang, zes – zeven jaar, en dat wordt nog langer. Wachtijd op wachtijd op wachtijd en geen hulp meer bij de procedure. Wachten in een opvang die is ontworpen voor een procedure van zes maanden, soms wachten in een noodopvang die steeds meer op een gevangenis gaat lijken.

In de niet-ideale wereld helpt het niet om te betogen dat de asielwetten niet deugen en bij de rechter geen stand zullen houden. Niet de rechters moeten de kastanjes uit het vuur halen, politici moeten de Grondwet en mensenrechten beschermen. In de verkiezingsprogramma's tellen mensenrechten meestal niet mee. Ook het CDA omarmt strafbaarstelling van illegaliteit, de asielwetsvoorstellen van het demissionair kabinet, en steunt terugkeerhubs. D66 wil dat vluchtelingen alleen buiten Europa asiel kunnen aanvragen en dat overlastgevers met weinig kans op een status in een gesloten opvang terecht komen.

Deze roep om strenger, harder en meer detentie, dit *Penal Populism*, dreigt in een eventueel kabinet met JA21 door andere politici te worden overgenomen. In het conceptpartijprogramma van deze partij stond nog dat klassieke grondrechten met hand en tand verdedigd moeten worden; in de huidige onlineversie komt de term grondrecht niet meer voor: tegenstrijdig met de voorstellen om de rechtsstaat aan banden te leggen.

Laten wij inzoomen op detentie en dus op inperking van het belangrijkste mensenrecht: de vrijheid. In Nederland behelst vreemdelingendetentie opsluiting in een gevangenis. Het Europese Asiel- en Migratiepact brengt meer detentie, misschien zelfs van minderjarigen. Zo worden vreemdelingen slechter behandeld dan criminelen. Zij hebben aan de grens niet direct recht op een advocaat, zitten langer vast zonder dat een rechter erover oordeelt, en anders dan bij veroordeelden is het voor hen ongewis hoelang de detentie duurt. Over het detentieregime kan niet geklaagd worden, de rechter mag de detentieomstandigheden niet toetsen:

Opkomen voor vrijheid en andere mensenrechten is de verantwoordelijkheid van iedereen.

‘De bestuursrechter is op grond van artikel 1:6, aanhef en onder b, van de Awb niet bevoegd om te oordelen over de vraag of de wijze waarop grensdetentie in het JCS in een individueel geval ten uitvoer wordt gelegd in strijd is met het Reglement regime grenslosgies. Verder is de bestuursrechter ook niet bevoegd om te oordelen over de vraag of de klachtprocedure waarin dat reglement voorziet voldoende effectief is.’ (ABRvS 29-01-2025, ECLI:NL:RVS:2025:258)

Asieladvocaten waren zich dapper in de loopgraven en komen op voor vrijheid. Over het detentieregime zijn dit jaar prejudiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Met de advocaten zit het wel goed, zij doen geweldig werk, maar de redding komt niet van Europa. Of toch? Europa, dat zijn wij, de burgers in al onze hoedanigheden. Opkomen voor vrijheid en andere mensenrechten is de verantwoordelijkheid van iedereen. Misschien komt de redding toch van burgerbewegingen en initiatieven van gemeenschappen zoals Huisvanactiefburger-schap.nl.

De ideale wereld is een wereld waarin iederéén gelooft dat mensenrechten bestaan.